

zus Krisztus alapította és a Szentlélek életető erejében fennálló közösség — egy konkrét társadalmi átalakulásban? Éppen az Istenember meghagyta küldetése miatt nem mondhat le az ember alapvető jogainak hirdetéséről. Ahol ez nem történik meg, ott az egyház Istent sem hirdetheti maradéktalanul, hiszen Jézus esetetekhez forduló magatartását, az egész emberiségért vállalt kereszt-halálában beteljesült áldozatot utasítaná el. A megváltásnak nemcsak elvont elméleti aspektusai vannak, hanem konkrét alapállásunkat is meghatározza: tudjuk, Isten mit tett értünk, s ebből következik, hogy tudnunk kell, mivel tartozunk egymásnak. Ezért vallhatják a nicaraguai püspökök, hogy az „egyháznak meg kell tanulnia a szegények szempontjából nézni az eseményeket, mert az ő ügyük Krisztus ügye is.” S ugyanakkor a szegények problémái minden nicaraguai saját ügye is — ezért teljesítheti az egyház nemzeti és hitbéli kötelességeit egyaránt. „Nem zárhatjuk be és nem kell bezárnunk szemünket — olvassuk a pástorlevélben — a kockázat és a lehetséges tévedés előtt, ami hozzátartozik minden történelmi újjáépítéshez, ellenben hisszük, hogy világosan és őszintén meg kell mutatnunk az evangélium szellemében hirdetett feladatunkat és kötelességünket. ...Akkor lehetünk autentikusak, ha alázatosan és határozottsággal megértjük azt a megszólítást, ami Istentől az idők jeleiben felénk árad.”

BOROMISZA ZSOLT KIÁLLÍTÁSA* (GRAFIKÁK PILINSZKY-VERSEKRE)

Akinek szíve van, hallania kell:
idő, hogyan sülyed hajód.

(Mandelstam)

A mű interpretálása hasonló a műfordításhoz. A képzőművész nyelvét szavakra kell lefordítani. Igényes, pontos szavakra, úgy, ahogyan a műfordító dolgozik, hűen a mű szelleméhez: interpretál. De milyen nehéz feladat az a műfordítás ott, ahol a képek Pilinszky sorainak jelenlétében szemlélhetők! Itt a műfordítás már megtörtént. A költemények nyomtatott sorai vonalakká,

Amikor II. János Pál pápa fogadta a nicaraguai nemzeti újjáépítés kormányának két tagját (1980. március 3.), ugyanezeket a szempontokat, mint az egyetemes egyházra vonatkozó alapelveket, emelte ki: az egyház bátorít minden olyan kezdeményezést, amely a nép felemelését, az életszínvonal megjavítását célozza, ha ezek a törekvések tiszteletben tartják az ember földi és természetfölötti hivatásának összhangját, ha előmozdítják az emberi méltóságot és ahhoz segítik az állampolgárokat, hogy egyre nagyobb felelősséggel és szabadsággal vegyék kezükbe az egyének, a családok és a közösségek sorsát. „Ebben a távlatban — fűzte hozzá szó szerint a pápa — az egyház kedvezően szemléli Nicaraguában és másutt is a gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai kibontakozásért tett erőfeszítéseket.”

Érthető tehát, hogy a nicaraguai egyház „a szeretet új civilizációjának” felépítését reméli, amelyben önmagának csak egyetlen jogot követel, ami isteni küldetésének teljesítését biztosítja. „Az egyház számára mi, nicaraguai püspökök — olvassuk a pástorlevélben —, nem követelünk más privilégiumot, mint az evangélicációs küldetés teljesítését, amelynek alázatosságban egyre eredményesebb, értékeesebb szolgálatnak kell lennie az egész nép számára.”

GICZY GYÖRGY

itt-ott finoman színekké alakultak át a szerény papíron. Tudatosan vállalt szerénységgel, pontossággal, hűen követve Pilinszky költészetének, ars poeticájának szűkszavúságát, a Szálkák-at egy más nyelven, a grafika nyelvén. Hogyan léphetünk tehát tovább anélkül, hogy fölösleges sallangokat, magyarázatokat aggatnánk e tiszta sorokra?

A megoldás kézenfekvő és egyetlen. Meg kell keresnünk a forrását a képnek, a szónak, a soroknak, mozdulatlanul, elkötelezetten. Csendben.

A formai megoldásról annyit: Ha megkérdezzük, mi a szűkszavúság célja, egyetlen mondatban felelhetünk: a

*Elhangzott Sárváron (Nádasdy vár), a kiállítás megnyitásán, 1980. március 16-án.

dekompozíció elleni küzdelem azért, hogy a lényegre összpontosítsa figyelmünket. A vezérelv pedig: itt, ezekben a termekben nincsenek kitalált, nemlétező szituációk, nincsenek az impreszionista költészetre jellemző nosztalgiaik, elvágyódások. A misztérium időtlen. A képek, a sorok nem felelősségre vonnak minket, hanem megosztják velünk a világ bűneit; súlyát ezentúl együtt hordjuk. Felelőssé saját lelkiismeretünkön keresztül válunk, „mert a harang értünk is szól...”, s hangját velünk hallgatja a Francia fogoly, a KZ oratórium esetséje, de együtt hallgatja velünk a bujkáló gyilkos is. — A szituációk, a helyzetek valóságosak. Totális realitás ez.

Realitás: az élet teljességének értelmezése. Annak a teljességnek, amelyet esetleg nem is érzékelünk folyamatosan. Ahogy nem érzékeljük a már elhangzott muzsikát, a történelmet, vagy az elhunytak szeretetét, de fájdalmas realitásként érzékeljük elhagyatottságunkat. „Akinek szíve van, hallania kell: / idő, hogyan sülyed hajód.” A hajó, amelyik eddig horizontálisan közlekedett a térben, a halállal vertikális irányt vesz, úgy, mint a mag, amely halálával szökken szárba és hoz termést, amint élünk, örömeink és vétkeink fordulópontja is a halál. „Hogyan halok meg? Milyen lesz pusztulásom?”

A sokaságban senki se keresi egymást.
Az Atya mint egy szálkát
visszaveszi a keresztet,
s az angyalok, a mennyek állatai
fölkütköznek a világ utolsó lapját.

Akkor azt mondjuk: szeretlek...

(Mielőtt)

A sokat szenvedett Nagyvezsda Mandelstam írja: „Tudom, nincsen jogom, hogy bárkire is követ dobjak, de azokért az emberekért, akik szívükből az emberséget ölték ki, nem tudok imát mondani. Ez a bűnöm.”

Szeretünk, de már nemcsak az üldözöttet, hanem erőnk lesz az üldözött is szeretni. Nemcsak az elesettet, a könnyével könyörgőt, de szánni fogjuk az igazi elesettet is, aki hatalma teljében nem irgalmazott ama könyörgőnek, ki csupán cipője fűzőjével veszködött.

E képek és verssorok láttán érezzük meg, hogy a forrása totális igazság és e felismerésben nem riad vissza a „mennyet bevérző madaraktól” sem. Az igazsághoz másként jut el a fizikus elme, másként a megsiketült zeneszerző, a megbénult szobrász, a konstruktivista festő—költő, vagy a színész. Itt egy lírikus és egy festő közösen megtalált útját járhatjuk végig, és ha szívünk van, észre vesszük, hogy „a füvek lemondó élete, mint a halandók egy-egy szívütése”.

Befejezésül még annyit szeretnék elmondani, hogy amikor Pilinszky Jánossal felmentünk Boromisza Zsolthoz, ezeket a képeket végignézni, a hosszú—hosszú papírsuhogó csendet a végén Pilinszky egyetlen szava zárta le: „Válalalom”.

VATTAY ELEMÉR

*

KÖSZÖNET

Ceruzával dolgozom én is, akár a grafikusok.

A grafikus szintén ír.
Megrendít viszontlátnom betűimet
A vonalak nyelvén,
Megrendít és el is némit.
Mit mondjak saját magamról?
A teljes igazság mégis az, hogy ezek a vonalak,
„Billentések” a falon, megerősítik bennem

Azt a nagyon fontos,
Talán legfontosabb érzést és reményt.
Hogy mindannyian, kivétel nélkül
egyek vagyunk.

Nagyon köszönöm Zsolt.

PILINSZKY JÁNOS